

2022-08-30

Kursbeskrivning Medierätt (15 hp)

Internationellt – kanske särskilt med inspiration från Förenta staterna – har utvecklats forskningsområden som är tvärvetenskapliga och ämnesövergripande. Medierätt har således funnits på skilda sätt och med olika infallsvinklar under lång tid. Vår kurs har också en väldigt lång tradition ända sedan 1980-talet och är unik i Sverige.

Allmänt om kursen

Innehåll och målsättning

Kursen ger en helhetsbild av medierätten genom att behandla såväl civilrättsliga som offentligrättsliga och straffrättsliga normer och rör sig därmed över traditionella blockgränser inom juristutbildningen. Syftet med kursen är att erbjuda en djupare förståelse för civilrättsliga ensamrättigheter, grundläggande friheter för yttranden och informationsförmedling och för integritetsskydd. Väsentliga moment är även normer för offentligrättslig kontroll över press, radio och television, etableringsrätt och ansvarsförhållanden i massmedier, reklamjuridik samt offentlighet och sekretess.

Som kursens titel antyder har den att göra med medier och juridik. Det är fråga mer om juridikens betydelse för media än hur juridiken beskrivs i media, även om sådana frågor naturligtvis kan uppkomma under kursens gång.

Mediernas betydelse för samhällsutvecklingen kan inte underskattas. Stora delar av den infrastruktur som vi lever med i dag tillkom under 1800-talets andra hälft inom ramen för industrialismen. Då skapades också många juridiska strukturer som västerlandet fortfarande lever med i dag. Vartefter har den tekniska utvecklingen emellertid inom många områden kommit att ta nya språng som har gått snabbare än vad samhället hade kunnat räkna med och ta höjd för. Medietekniken är ett exempel på det.

Boktryckarpresen uppfanns förvisso av *Gutenberg* redan under 1400-talets andra hälft. Fotografitekniken tillkom vid mitten av 1800-talet, och vid dess slut kom filmtekniken. *Edison* uppfann fonografen som möjliggjorde att spela in ljud. Telegraftekniken möjliggjorde att man kunde sända textmeddelanden över tråd och sedan med telefonen även ljudmeddelanden. *Marconi* upptäckte hur man kunde sända meddelanden även utan tråd och därefter kom TV. Den digitala revolutionen – där vi är i dag – och som varken kunde förutspås eller som man kan se konsekvenserna av – innebär att alla media kan skapas, lagras, bearbetas, och förmedlas i binär kod med en ständig och till synes accelererande hastighet, där marknadspositioner av skilda slag har kommit att ändras och står under konstant förändring.

I dag är det svårt att se skillnaderna mellan de traditionella medietyperna, eftersom de konvergerar. Därför kan det vara värdefullt att försöka strukturera kursens byggstenar utifrån några mer generella, men samtidigt grundläggande parametrar:

1. Den första parametern är *media*: Media kan vara av skilda slag. Ordet *media* är pluralis av det latinska ordet *medium*, vilket har försvenskats till *medie*, som oftast används i ordsammanställningar. I klassisk latin var det ett abstrakt substantiv som pekade på något som man gjorde något annat med. I dag och för oss har det sedan kommit att bli mer konkret – en kommunikationsväg – som i många fall kan ta sig mer konkreta uttryck, men fortfarande kan variera i förhållande till såväl kommunikationsvägar som avsändare och mottagare. Ett medium kan vara mellan två personer i form av ett brev eller en telefonuppkoppling. När det i stället är fråga om ett enkelriktat meddelande från en person till ett flertal talar man om *massmedier*. Det tydligaste tecknet i dag är hur teknik och media konvergerar så att äldre former för förmedling av medieinnehåll förändras och luckras upp. För att kunna förstå medierätten, är det således nödvändigt att förstå hur skilda media skapas och vad de syftar till.

2. Den andra är *kommunikation*: Ett medium förutsätter kommunikation och kommunikationskanaler. Över tid har kommunikationsteorier använts för att förklara kanske framför allt marknadsbeteenden inom företagsekonomi, men kan naturligtvis bli till hjälp också för att strukturera ett medieinnehåll, som i dag kan vara ganska komplext. För att kunna förstå medierätten, är det således nödvändigt att förstå hur kommunikation uppstår, vad den syftar till och hur media och kommunikation samverkar.

3. Den tredje parametern är *juridiken*: Juridiken kan i vår kurs ses som kittet mellan medier och kommunikation. Man hade därför lika gärna kunnat börja med juridiken som en förutsättning för fri tillgång till media och en garanti för mänskliga rättigheter. Valet av väg visar på hur allt hänger samman och hur perspektiven skiftar alltifrån från vilket håll eller perspektiv som man bör, kan eller vill se dem i.

Kursen innehåller följande kursmoment:

- Rätten till media,
- skyddet för media,
- ansvar för meddelanden i media
- etiska regler kring media och
- otillåten användning av medieinnehåll.

De kan sedan förklaras närmare i förhållande till mer traditionella rättsområden som anknyter till media på skilda sätt:

- *Offentlig rätt med fokus på tryck och yttrandefrihetsrätt samt radio- och TV-rätt*: Naturligtvis framstår den lagstiftning och reglering som ytterst sätter gränserna för mediernas existens som en naturlig del av medierätten och utgör därför också ett yttersta ramverk för kursen.

- *Civilrätt med fokus främst på avtals- och immaterialrätt*: Medieinnehåll skyddas vanligen av en eller flera typer av immaterialrättigheter. Litterära och konstnärliga verk är skyddade av upphovsrätt och deras väg från skapande till tillgängliggörande för allmänheten är ofta en lång och komplicerad process av avtalsupplåtelse för skilda typer av förfoganden, inte minst när något har skapats inom ramen för ett uppdrags- eller anställningsavtal.

- *Marknadsrätt med fokus på marknadsföringslagstiftningen – kommersiella budskap*: Såsom redan konstaterats sker många marknadsföringsåtgärder via medier och tvärt om används medier

av skilda slag för att nå ut med kommersiella budskap. Därför blir marknadsföringsrätten en central del av medierätten, där återkommande frågor blir gränsdragningen mellan kommersiella och redaktionella budskap, och i fråga om kommersiella budskap, var gränsen går för vilka uttalande som får göras.

- *Straffrätt*: Det finns många straffrättsliga angreppsytor mot medierätten. Till att börja med finns det vissa brott i brottsbalken som kan begås via media av skilda slag, såsom förtal och ärekränkning. Försättningsvis är ju brott enligt tryck- och yttrandefriheten straffsanktionerade enligt särskild ordning och därtill är immaterialrättsintrång också straffbelagt.

- *Personlighetsrätt*: På engelska talar man om *Right of Privacy* som ett enhetligt och grundläggande begrepp. Något sådant finns inte på det sättet i Sverige och som därför har kritiserats för att ha haft ett svagt skydd för den personliga integriteten. Även om skyddet fortfarande är svagt i jämförelse med många andra länder, finns det vissa pusselbitar som kan läggas samman till en form av personlighetskydd. Förutom bestämmelserna om förtalsbrotten m.m. i brottsbalken, syftar Europas förordning GDPR till att skydda personuppgifter m.m. Därtill finns viss annan lagstiftning, såsom lagen om namn och bild i reklam.

- *Självreglering*: Avslutningsvis uppmärksammas den omfattande självreglering som har funnits under lång tid på skilda områden med större eller mindre anknytning till skilda delar av medierätten, såsom Marknadsetiska rådet, och Rådet om Könsdiskriminerande reklam, som sedermera slogs samman till Reklamombudsmannen (RO), som tolkar Internationella handelskammarens (ICC) regler om Reklam och Marknadskommunikation och Allmänhetens pressombudsman (PO), numera Medieombudsmannen (MO), som tolkar bland annat Etiska regler för press, radio och TV.

Förväntade studieresultat:

Den som genomgått kursen förväntas kunna:

- redogöra för medierättens komplicerade regelstruktur och systematik och dess rättskällor,
- genomföra en god analys av argumentationsmönster i domskäl och andra rättskällor med särskild förståelse för de övergripande och ibland motstående värden som präglar medierätten, såsom rätt till medieinnehåll och den enskildes skydd mot medieinnehåll,
- identifiera normkonflikter inom medierätten och nå fram till möjliga lösningar genom analogier och rättspolitisk argumentation,
- utvärdera svensk medierätts egenart och särdrag i en internationell kontext, med särskild blick för nya förmedlingsformer i elektroniska nätverk och vid digitaliserad informationsförmedling samt
- föra en djupare och kritisk argumentation rörande de privaträttsliga intressen som i medierätten präglas av ett offentlighetsrättsligt sammanhang.

Pedagogiken

Undervisningen på kursen syftar i första hand till att ge fördjupande kunskaper om rättsområdet och att förstå, tolka och analysera gällande rätt utifrån skilda mediers betydelse i samhället i ljuset av deras rättsliga förutsättningar, regleringar och ramar. Undervisningen syftar även till att öva studenternas förmåga i muntlig och skriftlig framställning och juridisk argumentation.

Undervisningen sker i form av föreläsningar och seminarier. Föreläsningarna ger introduktioner till skilda delar av rättsområdet och dess samhälleliga funktioner. Inför föreläsningar förväntas studenterna arbeta med läsning och uppgifter som publiceras på Athena och som bestäms av respektive föreläsare. Det materialet utgör kursmaterial och kommer att utgöra även utgångspunkt för examinationen.

Närmare om kursens uppbyggnad

De olika kursmomenten

Kursen innehåller föreläsningar och ett rättegångsspel. Vid föreläsningarna presenteras respektive tema av extern alt. intern lärare och studenterna förväntas kunna diskutera med varandra och föreläsarna utifrån specifika uppgifter eller läsanvisningar.

Rättegångsspelet bygger på ett "case" som studenterna får tillgång till kort efter kursstart. Studenterna delas upp i olika grupper beroende på vilken part de kommer att representera under rättegångsspelet och får olika uppgifter att utföra under en eller flera dagars förhandlingar.

Kursen avslutas med en skriftlig tentamen, som också bygger på att tentanderna kan relatera till och åberopa källor som har berörts vid undervisningen och inte minst under seminarierna.

Internationella och komparativa inslag på kursen

Media är i dag på många sätt gränsöverskridande, något som därför naturligtvis kommer att finnas med som en resonansbotten för hela kursen. I enskildheter kan konstateras att det immaterialrättsliga systemet bygger på internationella konventioner. Immaterialrätten och stora delar av marknadsrätten är i dag också harmoniserade på det europeiska planet. Internationella och komparativa inslag är därför inte endast centrala, utan helt nödvändiga för att kunna ge en bild av gällande svensk rätt. Det faller sig därför naturligt att undervisningen om upphovsrätt sker på engelska.

Samverkan med det omgivande samhället

Kursen syftar till att ge en förståelse för hur media och marknader fungerar som incitament och konkurrensmedel och hur rättsliga regler kan fungera för att såväl serva, som styra och störa mediernas marknadsageranden.

Studenterna får möjlighet att träffa akademiker som arbetar med medierätt men framför allt praktiker som har en centralroll i medie-branschen.

Närvarokrav

Det är obligatoriska närvaro på kursens alla moment. Ingen generell dispens meddelas.

Studieanvisningar

Examination

Examinationsmoment

Kursen har två examinationsmoment, dels rättegångsspelet, dels en skriftlig salstentamen. Salstentamen innehåller två delar. Del 1 innehåller begreppsfrågor samt teori. Del 2 avser tillämpning på specifika praktiska fall.

Examinator för kursen är *Per Jonas Nordell* och *Frantzeska Papadopoulou Skarp*.

Studenten måste ha fullgjort obligatorierna (närvaro, rättegångsspel och tentamen) för att få tillgodoräkna sig betyg på kursen. Dispens ges ytterst restriktivt och för detta krävs synnerliga skäl, exempelvis allvarlig sjukdom styrkt genom läkarintyg och huvudregeln är studenten i efterhand kan fullgöra sitt obligatorium. Observera att förvärvsarbete, resor etc. aldrig kan utgöra grund för att bevilja dispens. Dispens från obligatoriet söks hos kursadministratören / amanuensen. Ansökan ska normalt göras i förväg.

Tillträde till examination

För tillträde till tentamen krävs att studenten är registrerad på den aktuella kursen.

Anmälan till tentamen

Tentamensanmälan ska göras i Ladok **senast tio kalenderdagar** före dag för tentamen. Anmälan till tentamen förutsätter registrering på kursen. Studenten måste vara anmäld till tentamen för att få skriva. Alla studenter har rätt att istället för ordinarie betyg få betyg enligt den målrelaterade sjugradiga betygsskalan. Student som önskar betyg enligt denna skala måste dock anmäla detta minst tre veckor före den skriftliga tentamen. Finns behov av extra åtgärder i samband med tentamen på grund av funktionsnedsättning ska detta anmälas till kursadministratören / amanuensen (se nedan under Funktionsnedsättning).

Betygskriterier

AB (Med beröm godkänd)

- Ha utmärkt kunskap i och förståelse för medierätt med en mycket god överblick över ingående discipliner och aktuell forskning och utveckling.
- Ha mycket god förmåga att integrera kunskap och kritiskt analysera frågor rörande medierätten och dess förhållande till medier och samhället.
- Ha mycket god förmåga att självständigt formulera medierättsliga frågor liksom att identifiera relevanta metoder för och att lösa detaljerade uppgifter inom bestämda tidsramar.

BA (Icke utan beröm godkänd)

- Ha god kunskap i och förståelse för medierätt med en god överblick över ingående discipliner och aktuell forskning och utveckling.

- Ha god förmåga att integrera kunskap och kritiskt analysera frågor rörande medierätten och dess förhållande till medier och samhället.
- Ha god förmåga att självständigt formulera medierättsliga frågor liksom att identifiera relevanta metoder för och att lösa detaljerade uppgifter inom bestämda tidsramar.

B (Godkänd)

- Ha tillfredsställande kunskap i och förståelse för medierätt med en överblick över ingående discipliner och aktuell forskning och utveckling.
- Ha tillfredsställande förmåga att integrera kunskap och kritiskt analysera frågor rörande medierätten och dess förhållande till medier och samhället.
- Ha tillfredsställande förmåga att självständigt formulera medierättsliga frågor liksom att identifiera relevanta metoder för och att lösa detaljerade uppgifter inom bestämda tidsramar.

U (Underkänd) (U)

- Brister föreligger som innebär att studenten inte uppnår samtliga de krav som anges för betyget B.

Begäran om omprövning:

För information om hur man omprövar betygsbeslut se:

<https://www.jurinst.su.se/utbildning/allm%C3%A4n-studieinformation/ompr%C3%B6vning-av-betyg>.

Funktionsnedsättning

Allmänt

Målet är att alla studenter vid Stockholms universitet ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett funktionsnedsättning. Du kan läsa mer i Stockholms universitets "Handlingsplan för likabehandling av studenter med funktionsnedsättning" på www.su.se under rubrikerna "Utbildning", "Studentservice" och "Studera med funktionsnedsättning". Kontakta Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning i god tid före studiestarten för att diskutera ditt individuella stödbehov och för att få nödvändig information. För att boka tid och diskutera stödåtgärder, maila till studentstod@su.se. Studenter med dyslexi vänder sig med fördel direkt till dyslexipedagog [Elisabeth Aman](mailto:Elisabeth.Aman).

Särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier

Studenter med funktionsnedsättning har möjlighet till s.k. särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier. Som exempel kan nämnas alternativa examinationsformer, såsom förlängd tentamenstid eller enskild tentamen vid dator m.m. Det ankommer på varje berörd student att, i den mån han eller hon vill ta del av de särskilda åtgärder som har utlovats, inför kursstarten i varje ämne i god tid (minst 4 veckor) kontakta institutionens kontaktperson. Genom ett skriftligt intyg från Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning vid Stockholms universitet skall studenten styrka att han eller hon har en funktionsnedsättning. Kontaktperson vid Juridiska institutionen är studierektor Viktoria Pettersson, tfn: 08-16 34 31 eller e-post: viktoria.pettersson@juridicum.su.se

Examination vid funktionsnedsättning

Studenten måste **senast 3 veckor** före tentamenstillfället meddela amanuens att examinationen skall genomföras så att eventuella extra åtgärder kan vidtas. Om anmälan inkommer senare kan institutionen inte garantera att examinationen kan genomföras såsom önskas. Observera att studenten även skall anmäla sig till tentamen på sedvanligt sätt i Ladok senast tio kalenderdagar före dag för tentamen.

Studentinflytande och kursutveckling

Samtliga studenter uppmanas att fylla i en elektronisk kursutvärdering i slutet av kursen. Länken till kursutvärderingen mejlas ut till alla registrerade studenter. Kursutvärderingen har stor betydelse för kvalitetssäkring av kursens innehåll och pedagogiska upplägg. Kursen förändras och utvecklas kontinuerligt, och de synpunkter och idéer som framförs i kursutvärderingen övervägs alltid noga.

Under HT 2021 hade kursen ett lite annat upplägg, med uppsats, och uppsatsseminarier istället för rättegångsspel på grund av covid-19 pandemin, och seminarier och föreläsningar pågick på zoom. Utfallet av kursutvärderingen var mycket positivt.

.